

Bron: Geschiedenis van Scheveningen door J.C. Maas

Oranje Boven! De Omwenteling

De geschiedenis van de omwenteling in de Novemberdagen van 1813, zal wel altijd haar aantrekkelijkheid behouden.

Gewichtige gebeurtenissen, van groote beteekenis ook voor het geheele land, hebben zich toen te Scheveningen afgespeeld.

Scheveningen heeft ook in die dagen bewezen, een trouw aanhanger van Oranje te zijn.

Het eerste sein tot den opstand werd gegeven door Leopold graaf van Limburg Stirum, die in den vroegen morgen van den 17ⁿ November ten huize van Gijsbert Karel van Hogendorp zich een Oranjecarde op den hoed zette en daarmede versierd, zich in de straten van Den Haag vertoonde.

Zijn voorbeeld werd spoedig gevolgd door de zoons van Van Hogendorp, en vele anderen.

Voor een geregeld overzicht van de feiten, geven we hier allereerst de volgende publicatie, waarbij de omwenteling werd geconstateerd.

's Hage, den 17 November 1813,

Alzo de Regeeringloosheid voor de deur staat, en de droevigste gevolgen van Plundering en Bloedvergieten daaruit kunnen voortvloeijen, al was het slecht gedurende weinige dagen; zo hebben wij noodig geoordeeld, de voornaamste Leden en Ministers van de Oude Regeering, zo als die in de jaaren 1794 en 1795 bestond, met den meesten spoed bijeen te roepen en dienvolgens eenige van dezelve aan te schrijven om het verder bekend te maaken. De bijeenkomst zal zijn alhier ten huize van den Heer Gysbert Karel van Hogendorp, op den Kneuterdijk, Donderdag den 18den November om Twaalf uur.

F. van der Duijn van Maasdam.

Gysbert Karel van Hogendorp.

O. Repelaer van Driel.

J. F. van Hogendorp.

F. D. Changuion.

F. C. de Jonge.

Daarop volgde een tweede kennisgeving van den volgenden inhoud:

UIT NAAM VAN ZIJNE HOOGHEID
DEN HEERE
PRINCE VAN ORANJE
LEOPOLD, GRAAF VAN LIMBURG STIRUM,
Gouverneur van Den Haag.

Alzo de gezegende Herstelling van zaken met vaste schreden nadert, zo geef ik kennis aan alle de Ingezetenen van Den Haag, dat hunne wenschen binnen kort bekroond zullen worden en dat aanstonds een Próvisioneele Regeering zal optreden, om in alles te voorzien tot dat Zijne Hoogheid zig in eigen Persoon onder ons vertoonen zal.

Inmiddels roep ik op, alle goede Burgers om te waaken voor de Rust en Orde; ik beloof aan den geringsten zelfs eenen dag van vreugde en vrolijkheid op stadskosten; maar ik waarschuw elk, die zou willen rooven en plunderen, dat de zwaarste straf op hem zal vallen.

Zegt het voort.

Reeds veertien dagen vóór de groote gebeurtenis in Den Haag voorviel (17 Nov.) was Jacob Pronk, de Scheveninger, die in de treurige Januari-dagen van 1795 zich zoo verdienstelijk maakte, in de voornemens van enkele aanzienlijken in Den Haag ingewijd. Hij was ook een van de eersten, die het waagde de Oranjecarde op den hoed te zetten.

"Pronk", zei de Graaf van Stirum, de pas benoemde Gouverneur van Den Haag, in den vroegen morgen van den 17ⁿ November tot hem, "ga spoedig naar Scheveningen, zet daar alles in Oranje en breng mij spoedig bericht."

Pronk liet zich dat geen tweemaal zeggen. Hij nam bij de Scheveningsche brug een rijtuig, om zoo spoedig mogelijk in het dorp te zijn. Op den Ouden Scheveningschen weg wierpen honderden mannen en vrouwen hun vischmanden weg om het rijtuig des te beter te kunnen volgen.

Bij zijn aankomst te Scheveningen waren in een ommezien meer dan duizend menschen voor zijn woning bijeen. De bevolking was vol geestdrift; ja. Pronk werd uit het rijtuig gedragen.

Staande in een kring hield hij met luide stem de volgende toespraak:

"Vrienden, ik kome van een hooger hand, U allen aan te zeggen, dat de Franschen ons hebben verlaten, dat het voor het gansche land Oranje boven is. Zijt van mijne woorden verzekerd; twijfel niet daar aan. Ik heb alsmede last Ulieden allen bekend te maken aisdat de Prins binnen 3 à 4 dagen in Den Haag zal komen. (De lucht daverde van het geroep: Oranje boven!)

In naam van Zijne Koninklijke Hoogheid is er een wet gekomen, dat een ieder zich mag vervroolijken, maar dat degenen, die zich schuldig mochten maken aan plunderingen of mishandelingen, met den dood zullen gestraft worden. (Opnieuw luid geroep: Oranje boven!)

Door de talrijke menigte gevolgd, wilde Pronk zich naar het strand begeven. Midden in de Keizerstraat zijnde, ontdekte hij evenwel de wacht, waarop hij niet gerekend had. Al de soldaten schaarden zich in orde met den officier, een Franschman, aan het hoofd, met ontblooten degen.

Pronk nam den hoed in de hand, naderde den officier en sprak:

"Mijnheer, ik kome alhier de tijding brengen, dat de Franschen ons land verlaten, dat er verandering van zaken plaats heeft en ik hier gezonden ben om de rust te bewaren en de goede orde de menschen in te boezemen. Ik heb ook op mij genomen UEd. aan te zeggen om alles aan te wenden, wat in Uw vermogen is om bij alle voorkomende gelegenheden den zachtsten weg in te slaan."

Bij deze woorden verbleekte de officier "gelijk de dood" en antwoordde alleen met een bevende stem: "Ik dank U mijnheer." In het geheel bestond de wacht uit 30 man, meest Pruisen. De officier liet het geweer presentereen. Pronk vervolgde zijn weg en herhaalde zijn vermaning om geen baldadigheden te plegen, daar hij niemand, die zich daaraan vergreep, zou kunnen redden. "Verlaat u op mij", zeide hij, "de Russen en Pruisen zijn ons land binnengetrokken, de Franschen verlaten "het land, werp uwe kluisters af, waarmede wij geboeid zijn geweest, het "is Oranje boven!"

De officier marcheerde kort daarop met zijn soldaten naar Den Haag.

Ongelukkigerwijze had men dien dag geen Oranjevlag van voldoende afmeting gereed om die van den toren te laten waaien. Maar den volgenden dag geschiedde het uitsteken op zeer plechtige wijze.

Voorop ging de oudste burger van het dorp - Simon Berkenbosch Blok - dragende de Oranjevlag, daarbij geholpen en gevolgd door meer dan twintig notabelen van het dorp. Daarachter zag men meer dan duizend menschen. Zoo ging het in optocht naar den toren en toen de vlag was uitgestoken, hoorde men

aanhoudend het geroep van: Hoezee, Oranje boven! lang leve de Prins, lang leve de Koning van Engeland!

Toen de deputatie van de kerk terugkwam, wapperden ook allerwegen vlaggen uit de huizen en niemand had gedacht, dat er nog zoo vele Oranje-vlaggen te Scheveningen aanwezig waren. Men had ze blijkbaar trouw bewaard.

Pronk ging den graaf van Stirum verslag geven van den gang van zaken. De Gouverneur toonde zich zeer erkentelijk voor zijn optreden.

"Pronk", zeide hij, "breng een groot aantal schuiten in gereedheid, dadelijk zal ik heeren zenden, die op eenige daarvan ter kruistocht moeten varen bjj Tessel, de Maas en de Zeeuwsche gaten, om de Engelsche oorlogsschepen op te zoeken.

Een bomschuit moet terstond naar Engeland met de heeren Fagel en De Perponcher. Voorts moeten twintig schepen op stroom blijven liggen."

Pronk voerde het bevel stiptelijk uit. Hij zond zes schuiten ter hoogte van Tessel, zes naar de Maas en Goeree; twaalf gingen recht de zee op, alle verspreid, op een uur afstand van elkander, zoodat niet licht een Engelsch oorlogsschip aan hun oog kon ontgaan. Als bemanning, die den heer Fagel naar Engeland zou brengen, zocht hij matrozen uit, die een weinig de Fransche en Engelsche taal verstonden.

Stuurman Jacob Pronk Cz. kreeg aan boord Cornelis Varkevisser -- later bekleedde deze de betrekking van commissaris van politie - die de Engelsche taal machtig was. Ongeveer 2 uur buiten Goeree ontdekte deze stuurman een pakketboot van Londen, die een courier aan boord had; deze courier werd door de pink te Terheide aan wal gezet.

Keeren wij nog eens tot den 17ⁿ November terug. Dien dag kreeg Jacob Pronk van het provisioneel bestuur van Den Haag - bestaande uit mr. I. Slicher, W. 't Hoen en A. Bachman - een aanstelling tot Provisioneel Commissaris met de opdracht alles aan te wenden "tot behoud van de "rust en goede order op den Dorpe van Scheveningen, met autorisatie "tevens om een geschikt persoon tot zijne adsistentie bij zich te nemen."

Om plundering en moord te voorkomen werd terstond een burgerwacht gevormd, die zich wapende met een vijf en twintig half versleten snaphaantjes.

Te Scheveningen ging aanvankelijk het seinen, op bevel van Theodorus Pansier, directeur van de seinposten, nog zijn geregelden gang. Aan den admiraal A. Kikkert te Rotterdam rapporteerde Pansier nog den 18ⁿ November, dat dien dag des morgens half zeven bij post 19 (Terheide) een Engelsche kanonneersloep was gestrand; de equipage bestaande uit 5 personen, waaronder een vrouw en twee kinderen werd gered. Voor post 14 (Noordwijk) strandde des voormiddags te 11 uur een gaffelaar van Zwartewaal, geladen met zoutevisch; aan boord waren drie Engelsche matrozen, en een matroos en twee jongens tot de equipage behorende; gemeld vaartuig was 6 dagen te voren genomen door een Engelsche brik.

Den 19ⁿ November 1813 kreeg Pansier een missive uit Den Haag, geteekend door F. van der Duijn van Maasdam en G. K. van Hogendorp van den volgenden inhoud:

"Wij bevelen den heer Pansier, seinmeester te Scheveningen, geen seinen "meer te geven."

Pansier kon zich eerst nog maar moeilijk naar deze order voegen; hij ging daarom den volgenden dag des voormiddags naar het huis van Van Hogendorp aan den Kneuterdyk en vernam daar uit den mond van Van der Duijn van Maasdam in tegenwoordigheid van getuigen, "dat de order "gegeven was op hunne verantwoordelijkheid en in naam van den Prins "van Oranje, en dat zij persisteerden met de gegeven order."

De houding van Pansier wekte bij het Voorloopig bestuur in Den Haag argwaan en daarom werd besloten hem onschadelijk te maken; een officier uit Den Haag kwam hem arresteren. Deze officier was van de volgende lastgeving voorzien:

"Op last van de Gouverneur, Graaf van Limburg Stirum, word de Seinmeester Pansier in staat van arrest gesteld en door deze wagt gesurveilleerd.

GILLOT Plaats-major."

De gevangenschap van Pansier schijnt niet lang geduurd te hebben, na den terugkeer van den Prins beschouwde hij de omwenteling als een voldongen feit en schikte hij zich in die omstandigheden.

Pronk zou nu voorgoed een einde aan het "seinen" maken.

Hij koos een twaalftal Scheveningers uit, die de telegraaf 's nachts moesten afbreken, dat hatelijke toestel, "waarmede seinen gebracht wierden tot in Frankrijk". Maar Pronk stuitte, toen het werk beginnen zou op zooveel tegenstand van de seinwachters, die nog niet in de omwenteling konden gelooven en Pronk en de zijnen dreigden te zullen doodschieten, dat men om bloedvergieten te voorkomen van het voornemen afzag.

Maar Pronk vormde terstond een ander plan; hij verzocht den Gouverneur om eenige geweren met scherpe patronen; hij kreeg die. Vervolgens huurde hij twee wagens, elk met drie paarden bespannen; op elk dier voertuigen namen zes gewapende mannen plaats. Ieder hunner kreeg een geweer en 24 patronen. Op elken wagen fungeerde een burger als aanvoerder, die nog een aantal gedrukte circulaires op reis meekreeg. De tocht ging langs het strand, de eene wagen Noord- en de andere Zuidwaarts.

Alle dorpen aan de kust werden bezocht en overal werden circulaires uitgedeeld. Door die circulaires werd iedereen op de hoogte gesteld van den toestand van het oogenblik, zij bevatten verder het bevel om alle seinpalen aan het strand af te breken. Dit had een onverwacht succes. Evenwel duurde het verscheidene dagen eer alle seinposten van den hoek van de Maas tot Callantsoog verdwenen waren. Verder dan Callantsoog kon men niet gaan, daar Den Helder nog in de macht van de vijanden was.

Den 22ⁿ November kreeg Pansier daarenboven inzage van een order van den Gouverneur Van Stirum, "inhoudende last aan Jacob Pronk, als "provisioneer gechargeerd met de Politie, om de Telegraphen van den "Hoek van Holland tot aan Noordwijk inclusief af te breken, des noods "met assistentie van de Militaire macht."

Pansier liet nu de raas van de seininrichting strijken en de vallen uitsteken; maar hij beval den seinwachters op hun post te blijven om de telegraphen en de daarbij behorende wachthuisjes te beschermen.

Toch zou Pansier later nog het genoegen hebben - al was het dan maar voor korten tijd - de kustbeseining te mogen voortzetten voor het nieuwe Gouvernement.

De maire van Egmond aan Zee, C. van Egmond geheeten, zond aan Pronk d.d. 2 December het volgende schrijven.

Op verzoek van den heer Cr. Blok ben ik zoo vrij UE. te berigten dat genoemde Gr. Blok met de grootste blijdschap binnen mijn gemeente is gearriveerd en ontvangen op dato dezes; na bedaard malkander geluk en zegen gewenscht te hebben met de heugelijke dagen die wij beleven, heeft de heer Gr. Blok getragt zijne commissie uit te oefenen, het welk ook werkelijk is volbragt, aangaande het disolveeren der seinposten. Na met malkander in gezelschap te zijn geweest heeft de heer Cr. Blok zijn reizen verder doorgezet Noordwaards, waarin de ondergetekende hem heeft geadsisteert met een wagen, begeleid door mijn dorpsgenoot Pieter Reijnegonda, na den Helder, zijnde de verdere Manschappen bij mij op Egmond gebleven tot den heer Cr. Blok terug komt, dat wel Zondagavond kan worden, door dat hij dezen dag tot aan 't Zand gaat, 2 uren

van de Helder, alwaar de Koezakken leggen en de Helder bij 't schrijven dezes nog niet over was, dog wij hopen dat zulks op morgen zal volgen. Groeten, enz.

Pronk wist van geen rust nemen; hij reisde den 18ⁿ November vijftien keeren in het etmaal naar Den Haag, om orders te halen, inlichtingen te brengen of beraadslagingen bij te wonen.

Den volgenden dag liet hij eenige bomschuiten in zee brengen, alle met bestemming naar Engeland; nog dien dag vertrok met een dezer schepen Guicherit, de zoon van den voormaligen hof predikant van Willem V, naar Londen, om den Prins van Oranje den volgenden brief van Van Hogendorp over te brengen:

Den Haag, 19 Nov. 1813.

Hoogheid,

De natie is opgestaan, zij draagt Uwe kleuren, zij roept Uw naam uit. Op de beurs te Amsterdam was er een langdurig gejuich van vreugde. De notabelen sluiten zich bij het volk aan, terwijl alle partijgeest vergeten is. Zij vreezen niet hun gevoelens uit te spreken, zij meenen alleen nog eenige dagen te moeten wachten om ze een wettigen vorm te geven. Ik bespoedig deze zaak zooveel ik kan. De rust is volkomen, er is vreugde, orde overal. De eerste dagen zijn stormachtig geweest, alleen door de schuld van de Franschen.

Intusschen is geen enkelen Franschman kwaad geschied. Hier is de graaf van Limburg Stirum voorloopig Gouverneur in naam van Uwe Hoogheid. Zijn werkzaamheid, zijn beleid, zijn moed verdienen alle lof. Ik verzoek Uwe Hoogheid hem zoo spoedig mogelijk een woord te zenden, om hem aan te moedigen. De Fransche troepen volgen overal de autoriteiten in haar vlucht. Wy vleien ons dat Utrecht verlaten is en dat Gorcum het spoedig zal zijn.

Als het niet zoo was, zou het legerkorps, dat bij den IJsel staat, er voor moeten zorgen. In elk geval zal dat korps kunnen dienen om met de andere den oorlog naar Brabant over te brengen. Wij zullen zoo spoedig mogelijk er nog een bijvoegen.

Ongelukkig weten wij niet, waar Uwe Hoogheid zich bevindt en wij zenden den officier, brenger dezes, om haar op te zoeken. J. F(agel) is vertrokken naar Engeland met De Perponcher, die in dat land bekend is. Uwe Hoogheid kan niet te vroeg in ons midden verschijnen; wanneer zij bepaald verhinderd is, verzoek ik Haar eënige mededeelingen te doen om te weten, wat zij wenscht, Het huis van Oranje zal souverain zijn in alle hoofdwetten en een groot nationaal korps zal tot waarborg dienen. Dat is de wensch van alle partijen.

Ik ben, enz.

Karel van Hogendorp.

Den 19ⁿ November kwam het bericht dat de Franschen, die Woerden nog in hun bezit hadden, op marsch waren naar Leiden. In deze omstandigheid werd een beroep gedaan op de vaderlandsliefde van het volk. Vele Hagenaars boden zich aan om tegen de Franschen op te trekken. Ook Scheveningen zond toen een 25-tal weerbare mannen, die door Fronk's tusschenkomst van wapenen, enz. waren voorzien. Op de verzekering van Pronk, dat weldra 10.000 Engelschen zouden landen - welke verzekering echter een deugdelijken grond miste - trokken later nog steeds meer Hagenaars vol geestdrift uit naar Leiden en Woerden. Wat Scheveningen deed in het belang der goede zaak, werd door het bestuur van Den Haag zeer op prijs gesteld.

Den 20ⁿ November besloot dat bestuur:

"te doen affigieren een bekendmaking aan de goede ingezetenen van den Dorpe van Scheveningen, houdende betuiging van het genoeg van den Raad voor het goed gedrag der Inwoonders van Scheveningen."

Pronk genoot de eer zelf deze dankbetuiging ter kennis van het publiek te mogen brengen.

Fagel en De Perponcher hadden reeds den 21ⁿ November het geluk den Prins in Londen te ontmoeten.

Na het onderhoud schreef de Prins den 22ⁿ November den volgenden brief aan graaf Van Hogendorp.

U verwijzende naar hetgeen kolonel Fagel U namens my zal zeggen, wil ik hem evenwel niet laten vertrekken zonder U van de voldoening te getuigen, die ik smaak bij de gelukkige gebeurtenis, die mijn Vaderland weer plaatst in de rij der natiën van Europa, De wyze, waarop de natie haar wensch heeft te kennen gegeven, vervult mij met dankbaarheid en vermeerderd nog zoo mogelijk de verplichtingen, die op mij rusten: te werken aan de vervulling van hare verwachtingen en mij te wijden aan haar voorspoed en haar geluk. Fagel zal U den indruk mededeelen, die hier de houding van Holland gemaakt heeft en dat zijn Ministers alle maatregelen hebben genomen om ons met alle mogelijke middelen bij te staan. U zult er dadelijk de gevolgen van ondervinden. Ik hoop binnen weinige dagen te volgen en ik gevoel een groot ongeduld om mij weer te vereenigen met mijn landgenooten na de negentien jaren, die ik er van gescheiden ben geweest. Gelukkig acht ik mij daardoor te beantwoorden aan de uitnoodiging, die de heeren De Perponcher en Jacob Fagel mij hebben gebracht. Ik ben hoogst gelukkig over de wijze, waarop alles is gegaan en keur volkomen goed al de maatregelen, die voorloopig genomen zijn. Wil er verzekerd van zijn en tevens te kennen geven aan de Heeren, die zich met U op den voor- grond hebben gesteld in deze kritieke omstandigheden, dat zij mijn dankbaarheid hebben verworven en ook die van hun medeburgers. Ik ben met bijzondere hoogachting Mijnheer, Uw zeer dienstw. dienaar

W. F. Pr. v. Oranje.

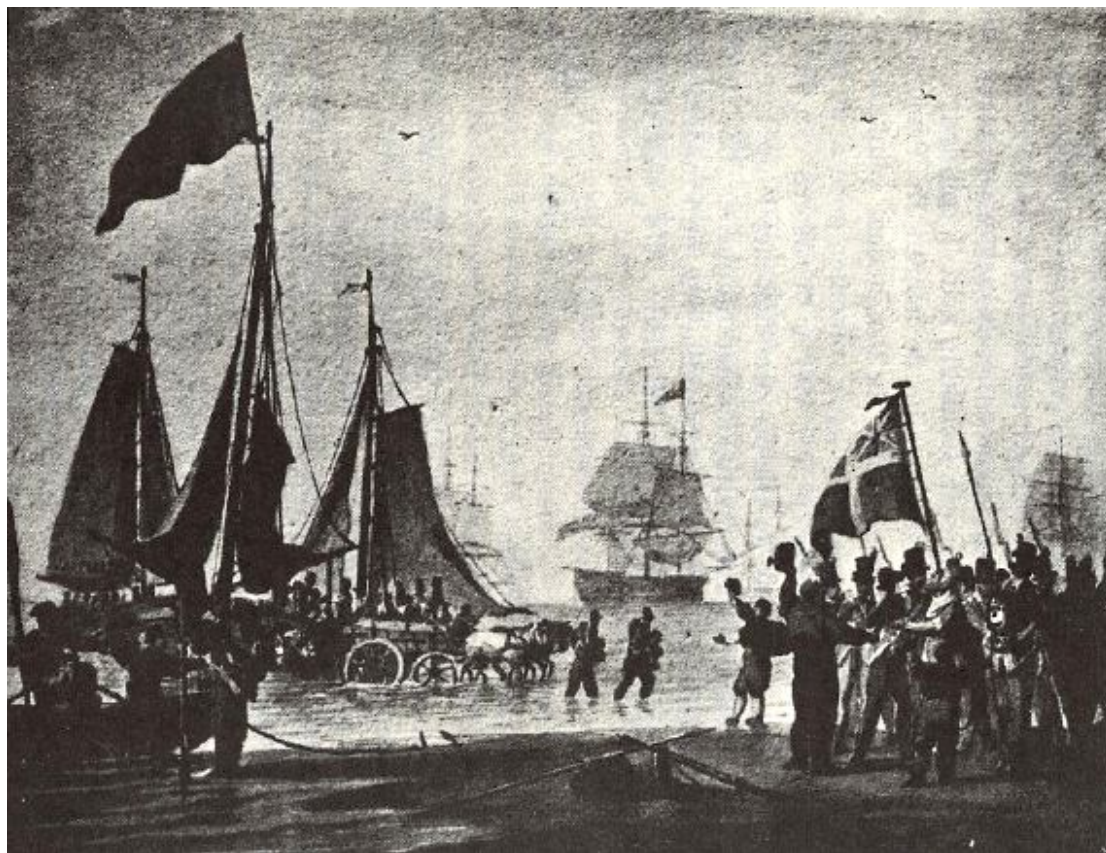
Londen, 22 November 1813.

Intusschen zag men reikhalzend uit naar de hulp, die men van het Engelsche gouvernement meende te kunnen verwachten. Men zou nu trachten in de eerste plaats de Engelsche vloot op te zoeken.

In den nacht van den 21ⁿ op den 22ⁿ November vertrok Fr. Schwartzman, voorheen Hollandsch consul in Spanje, voorzien van een credential van den Gouverneur Van Stirum, met een pink voor dat doel in zee: De verwachting, de vloot op de Hollandsche kust te ontmoeten, werd niet verwezenlijkt en daarom stak hij naar Engeland over, alwaar hij in de Hollesley-baai vier lineschepen aantrof. Den 26ⁿ November kwam hij aan boord van de Scarborough, waar hij den vice-admiraal Ferrier aantrof, die dadelijk beval het anker te lichten. In weerwil van tegenwind was het eskader den 28ⁿ op de Hollandsche kust. Dien namiddag te 2 uur stapte Schwartzman, vergezeld van den Engelschen kapitein Baker te Scheveningen aan wal.

Den volgenden dag, den 29ⁿ November, gaf kapitein Baker bevel tot het overbrengen van 240 mariniers van de lineschepen "the Cumberland" en "the Princess Caroline" naar het Scheveningsche strand. Deze Engelsche zeesoldaten werden terstond naar Den Haag gedirigeerd, voorafgegaan door eenige

vrijwilligers te paard. In het Voorhout aangekomen werden de mariniers met 21 salvo's begroet.

Aankomst der Engelsche mariniers te Scheveningen. 29 november 1813.
Aquarel van N.L. Penning in het Journaal van Baake in het archief der Gemeente.

Weldra zou men ook in het bezit komen van een flinke hoeveelheid ammunitie, waaraan in Holland groote behoefte bestond.

Het eerste kruit was bereids te Scheveningen aangebracht door Cornelis van der Zwan. Kruisende ter hoogte van Tessel, kreeg hij een Engelschman in 't gezicht, die hem één ton kruit afstond.

Toen T. Cator, die te Scheveningen den 27ⁿ November landde, met brieven van Zyne Hoogheid en de Prinsessen voor den graaf Van Stirum, hoorde van het volslagen gebrek aan wapenen en ammunitie, ging hij, zoodra hij zijn zending volbracht had, met zes pinken te Scheveningen in zee en liet den steven richten naar Yarmouth, alwaar hij en de bemanningen met veel enthousiasme werd ontvangen. Daar kreeg hij de eerste wapens, die in de pinken geladen werden en waarmede hij terstond weer naar Scheveningen terugkeerde. Tot driemaal toe deed hij een dergelijke reis met dezelfde pinken, zoodat binnen eenige dagen een flinke voorraad wapens en ander schietvoorraad bijeen was.

Weldra kwamen meerdere Engelsche oorlogsschepen, kotters en brikken opdagen en voor Scheveningen ankeren.

Het was een eigenaardig schouwspel al die vaartuigen en nu zooveel te aantrekkelijker, omdat men wist, dat zij alle hulp kwamen brengen, die tot de verlossing van het Fransche juk zou medewerken. Het weder was uitmuntend; de wind was voortdurend Oost, zoodat er op de Scheveningsche kust geen gevaar voor stranden was.

Dag en nacht heerschte aan het strand een buitengewone bedrijvigheid.

Admiraals, kapiteins, luitenants voeren onophoudelijk af en aan.

Daarenboven gingen er nog telkens couriers sloop met brieven voor den Prins.

Dank zij de medewerking van Pronk had de ontschepping der troepen ordelijk en zonder eenig ongeval plaats.

In de Engelsche bladen van die dagen werd Pronk groote lof toegezwaaid voor zijn energiek optreden.

Admiraals en kapiteins liepen met Pronk gearmd door de hoofdstraat van Scheveningen.

Honderden wagens met ammunitie, gelost uit de verschillende oorlogsschepen en pinken, werden naar Delft gezonden. Gewapende burgers vergezelden de wagens naar de plaats van bestemming. De transporten bestonden telkens uit niet minder dan 20 tot 60 wagens.

De kerk te Scheveningen werd tijdelijk tot opslagplaats gebruikt; ze stond vol kisten ammunitie, soms vijf hoog. Zelfs het koor en de kerkmeesterskamer waren daarvoor in beslag genomen.

De aanwezigheid van zooveel kruit maakte tal van ingezetenen zoo angstig, dat zij 's nachts niet naar bed durfden gaan.

We laten hier de officieele brieven volgen, die Pronk 27, 28 en 29 November naar Den Haag zond.

Aan de Burgemeester
van de Stad den Haag.

Weledel Heer,

Deze dient tot Uwer kennis, waar op UE. staat kan maken, heden nacht is een schuit van Scheveningen, uit Engeland aangekomen, welke mij rapporteert, dat de Engelsche vloot aan het inschepen was, en dat wij dezelve elk oogenblik verwagten moeten, dat alles zich wapent, om ons van ons juk te helpen bevryden, en het zou mij niet verwonderen, dat Zondag de voornaamste zeegaten zullen worden opgeëischt. Bekreun UE. niet over het een en ander, moed, volk, eendracht, al het benoodigde zal den Hemel met zijn zegen, zoo wij wenschen, bekronen.

Ik zal niet mankeren, zoo er schepen in het gezicht zijn, UE. daarvan dadelijk kennis te geven, en die blijdschap UE. daar door aan Uw hart te schenken. het welk doende,

J. Pronk Nz.
Scheveningen,
den 27 November 1813.

WelEdel Heer
den heer Slicher of deszelfs Raad
Burgemeester van de Stad
den Haag.

per expresse,
WelEdel Heer!

Deze dient ter kennis als dat er 5 schepen in het gezicht zijn.

J. Pronk Nz.
Scheveningen,
28 Nov. 1813.

Aan denzelfde.

WelEdel Heer!

Deze dient ter uwer kennis als dat 5 a 6 schepen, alle fregatten, een half uur van het dorp zijn, koers houdende op Scheveningen, waar van één reeds vlagge toont.

die zich tekent

J. Pronk Nz,
Scheveningen,
28 Nov. 1813.

Aan denzelfde.

WelEdel Heer!

Ik heb d'Eer UE. te berigten als dat dezelfde twee schepen voor de kant liggen, de kapitein van die schepen vaart naar boord om de troepen af te halen, die over twee uren ontscheept en hier zullen zijn.

J. Pronk Nz.
Scheveningen,
den 29 Nov.

't Was geen gemakkelijke taak al de gelande soldaten van voedsel en tijdelijke huisvesting te voorzien. Gelden van het Voorloopige Bestuur in Den Haag waren daarvoor niet beschikbaar gesteld, maar Pronk gaf zijn huis en zijn stallen en was ten slotte genoodzaakt zijn goud en zilver te beleenen om alle uitgaven te kunnen betalen.

De ontscheept troepen kwamen achtereenvolgens in afdeelingen van 200 tot 300 man voor de woning van Pronk; telkens werd er een tiental binnen gelaten, dat een rantsoen brood, kaas en jenever ontving. Zoo kregen in een uur tijd door de zorgen van Pronk's echtgenoot 344 manschappen het hunne.

Pronk woonde toen in de Keizerstraat, in het perceel nummer 294, tegenover het Smidsslop, later gebruikt als post- en telegraafkantoor. Het huis werd in 1830 verbouwd.

In het huis van wijlen Betting had Pronk vuren laten aanleggen, waar de soldaten zich konden verwarmen. De Engelsche officieren, zoowel als de minderen, waren opgetogen over de verzorging; telkens als Pronk hen ontmoette was het: God bless the King and the Prince of Orange!

Pronk was dag en nacht in geregelde correspondentie met den graaf Van Limburg Stirum. Zijn beide zoons deden steeds dienst als couriers.

Ook het stadsbestuur van Den Haag wilde natuurlijk getrouw op de hoogte blijven van hetgeen te Scheveningen verder zou worden afgespeeld. Nog in een buitengewone vergadering in den avond van den 24ⁿ November kwam het stadsbestuur bijeen en besloot terstond Pronk een "qualificatie" te doen toekomen "ten einde een vertrouwd persoon gereed te hebben om "in belangrijke voorvallen of tijdingen uit zee, dadelijk te paard naar Den "Haag berigt te kunnen zenden."

Eer wij onze geschiedenis geregeld vervolgen, moeten we nog in het kort melding maken van hetgeen de Engelschman Charles Grant, militie-officier van Londen, gedaan heeft in het belang van de goede zaak. Deze Grant had in de Novemberdagen bij toeval de verandering van zaken in Holland vernomen; hij begaf zich op een kotter en voer naar de Hollandsche kust; vervolgens ging hij op een pink over, die hem den 24ⁿ November te Scheveningen bracht. Zijn eerste bezoek was aan Jacob Pronk; van hem kreeg hij de noodige inlichtingen omtrent den stand van zaken. Met een Oranjelint om den hoed, vergezeld van Pronk, ging hij stadwaarts naar den Gouverneur, den graaf Van Stirum. Daar gekomen en natuurlijk hoogst vriendelijk ontvangen, verwisselde hij van kleding en trok zijn

uniform van Engelsch militie-officier aan. Zoo uitgedost reed hij door Den Haag en voorts naar Rotterdam, alwaar men den indruk kreeg, dat de Engelschen reeds gekomen waren om de Hollanders te helpen. Hoe diep die indruk geweest is blijkt wel daaruit, dat Grant in Februari 1814 door de besturen van Den Haag en Rotterdam tot eereburger werd "gecreëerd."

Alvorens een beschrijving van de landing van den Prins te geven, willen we nog even er aan herinneren hoe gevaarvolle en angstige oogenblikken onze voorvaderen in de tweede helft van November 1813 moeten hebben doorgebracht, vreezende, dat de terugtrekkende Franschen na eenig voordeel behaald te hebben, weder zouden terugkeeren.

Op zekeren dag kreeg Pronk bevel eenige pinken in gereedheid te brengen ; de bestemming van die pinken werd hem niet medegedeeld. Dat vond hij vreemd en boezemde hem een zekere vrees in. Hij riep zijn vrouw alleen en vertelde haar dat, al was 't Oranje boven, het toch niet onmogelijk was, dat kleine afdeelingen Franschen op strooptocht gingen en aan Scheveningen een bezoek brachten. In zulk een geval zou 't natuurlijk in de eerste plaats op hem gemunt zijn. Hij zelf dacht niet aan vluchten, maar hij wilde toch zijn vrouw en kinderen in veiligheid naar Engeland laten brengen. Zijn vrouw wilde evenwel aan zijne zijde blijven. "Breng alleen onze kinderen weg", zeide zij.

Er kwam weer een brief uit Den Haag, waarin het vorige bevel werd herhaald, maar het doel nader toegelicht.

De inhoud van den brief deed Pronk het hoofd schudden. Hij snelde naar Den Haag en toen hij door de vrienden aldaar op de hoogte was gebracht van een mogelijk gevaar, zeide hij: "wij moeten mannen blijven en "geen kinderen worden. Ik kan ulieden verzekeren, dat ingeval de Franschen aan de Wagenbrug staan, wij nog wel gelegenheid hebben om te "ontkomen." Hij wees ook op het vaste besluit van Van Limburg Stirum en Van Hogendorp, om tot geen prijs hun woonplaats te verlaten. Laat in den nacht kwam het bericht, dat de Franschen Dordrecht, Papendrecht en Woerden hadden verlaten en die tijding bracht heel wat geruststelling.

Het bovenstaande is ontleend aan een manuscript, blijkbaar afkomstig van een van Pronk's nakomelingen, en berustende in het Huisarchief van H. M. de Koningin.